

ფიქრი, ისტორია და მოწოდება

ჰერაკლიტეს ცნობილი თქმით, ადამიანი მდინარის ერთსა და იმავე ნაკადში ორგზის ვერ შედის. სხვა შორს წავიდა: არათუ ორგზის, ერთგზისაც კი შეუძლებელიაო შესვლა. ამით დასცინა მან ჰერაკლიტეს "სიბნელეს" ("ჰერაკლიტე ბნელი", სქოთეინოს) თუ აბსურდამდე განავითარა მისი აზრი? ყოველი მეტაფორა აბსურდამდე მივა, თუ პრაგმატულ-უტილიტარული აზრით გავიგეთ. აბსურდია ღვარძლის დატოვება ყანაში მოსავლის აღებამდე იმის შიშით, ვაითუ ყანის გამარგვლისას ღვარძლს ჯეჯილიც ამოყვეს. მაგრამ ქრისტეს იგავი ზედმიწევნით ზუსტია, მკაფიო და ცხადი.

ასევე მდინარეში ერთგზისაც კი შეუსვლელია არ მოგვეჩვენება სასაცილოდ (იქნებ აბსურდად მონათვლის ღირსადაც არ ჩავთვალოთ), თუ გამოვიყენებთ მას იმის სათვალსაჩინოდ, თუ როგორ იაზრებდა მერაბ მამარდაშილი აზროვნებას, ფიქრს, როგორც პროცესს. ერთ-ერთ ლექციაზე (და ალბათ სხვაგანაც, სხვა ნაშრომებში სხვადასხვა ვარიაციებით, განსხვავებული პრობლემის გამო გამოუთქვამს მსგავსი რამ, ამჯერად კი ერის მოწოდებაზე ლაპარაკობდა ახალ ისტორიულ ეტაპზე, უფრო კი, დასაწყისზე ამ ისტორიისა) მან თქვა: "შეუძლებელია მონინდომო და დაიწყო აზროვნება, შეუძლებელია მონინდომო და დაიწყო ტრადიცია, თუ უკვე თავად არ ზიხარ ტრადიციაში. ასევე სახიფათოა მოწოდების, დანიშნულების ფენომენი. ამაზე ფიქრი ჩემში გაურკვეველობას ბადებს". შემდეგ მან განაგრძო საუბარი არა აზროვნების ფენომენზე, არამედ იმაზე, "შევძლებთ თუ არა ისევ აღვადგინოთ ისტორიის, ტრადიციის, ჩვენი ისტორიული დანიშნულების და მოწოდების ძაფი". თუ ისტორია, ტრადიცია, - ამბობს ის, - შეუქცევადია (როგორც მდინარის ნაკადი, ჩავურთავთ ჩვენ), მაშინ პრობლემატური უნდა იყოს განგრძობა ტრადიციისა, რომელიც შეწყდა. შემდეგ რასაც ფილოსოფოსი ამბობს, სრულიად უპრეცედენტოა ჩვენ ლიტერატურაში, პუბლიცისტიკაში. აი, სიტყვები, რომელთა ისტორიოსოფიული სიღრმე უმძნეველი არ უნდა დარჩენილიყო: "ერთი ცხადია: საკუთარი ძალებით ამას ვერ შევძლებთ. ისტორიასა და ტრადიციაში წყვეტა არ უნდა დაგვეშვა. მაგრამ უნდა ვეცადოთ, რომ რაღაც წერტილსა და მომენტში მსოფლიო მისტერიის მეშვეობით, თუ ზეადამიანური ძალის აქტით მოხდეს ჩვენი ხელახალი ჩართვა ისტორიასა და ტრადიციაში".

ხელახალი ჩართვის ამ სიძნელეს არათუ მაშინ, "ეროვნული მოძრაობის" ხანს, არამედ დღესაც ძნელად თუ ვინმე იაზრებს. გაწყვეტილის გამოღიანების, გაწყვეტილ ტრადიციაში ჩართვის ან ახალი ტრადიციის დაწყების სიძნელეს, რომელსაც მხოლოდ სიზიფეს შრომას თუ შევადარებდით. თუ წარვმართავთ საუბარს ამ მეტაფორის (მდინარეში ორგზის შეუსვლელია) ეროვნულ-პოლიტიკურ ასპექტზე, - იგი აზროვნებისა და მისი მოწოდების, არა მხოლოდ მოწოდების, როგორც ასეთის, ფენომენსაც მოიცავს, - რაც დღესაც (ალბათ უფრო

დღეს) აქტუალურია, გავამახვილოთ ყურადღება იმაზე, თუ რატომ ახსენებს მამარდაშვილი ამ კონტექსტში "მსოფლიო მისტერიას" და "ზეადამიანურ ძალას". არსად სხვაგან ეს ცნებები არ განმარტებულია. არც კითხვა ყოფილა დასმული ლექციაზე მათ განსამარტავად. ასე რომ, ცოცხალი სიტყვის ნაცვლად დარჩა ტექსტი, მომლოდინე ჰერმენევტიკისა, რომელიც უშუალო სმენისას და ლექტორის წინაშე პირისპირ დგომისას, თუნდაც მის მიმართ კითხვაც არ დასმულიყო, საჭირო არ იქნებოდა. რადგან ჰერმენევტიკა ტექსტს ესაჭიროება, რომლის ავტორი მკვდარია მასში.

ჩემი აზრით, "მსოფლიო მისტერია" და "ზეადამიანური ძალა" იმას ნიშნავს, რომ ისტორიაში ვართ და, ამიტომაც, ისტორია მხოლოდ ჩვენთვის არ არსებობს, როგორც ხშირად დღემდე წარმოგვიდგენია. ამ ცნებებით ისიც არის ნათქვამი, რომ ისტორია არ არის ადამიანთა თვითნებური ჩხირკედელაობის პროცესი. ის მოითხოვს მართლაც ზეადამიანურ ძალისხმევას. ისტორია არის დიალოგი ღმერთსა და ადამიანს შორის (მ.ბუბერი) და ამას გულისხმობს სწორედ "მსოფლიო მისტერია", რომელიც ყოველთვის ხორციელდება ჩვენს თვალწინ. და მამარდაშვილი ამბობდა, რომ ამ პროცესში, რომელიც ღმერთკაცებრივია და საიდუმლოებრივი (მისტერიული), საჭიროა ჩართვა.

მაგრამ როგორ მოახერხებ ჩართვას, თუ იმთავითვე ჩართული არა ხარ? ასეთი კითხვა პირწმინდად მამარდაშვილისეულია. როგორ ჩაერთვები მისტერიაში, თუ თავიდანვე განდობილი არ ხარ? როგორ შეიძლება ადამიანმა დაიწყოს რაიმე, თუ უკვე დაწყებული არა აქვს? როგორ შეიძლება ადამიანი რასმე, თუ უკვე შეძლებული არა აქვს? როგორ დაიწყებს ფიქრს ადამიანი ანუ როგორ შევა აზროვნების ნაკადში, თუ უკვე მასში არ იმყოფება? როგორ დავიწყო ფიქრი იმაზე, რაც ჯერ კიდევ ნაფიქრი არ მაქვს? და ა.შ. დაუსრულებელივ - ის გაიგებს, ვისაც დაუწყია. საბოლოოდ, ეს პარადოქსი შეიძლება "მოწოდების ფენომენმა" გაგვითვალსაზიაროს, რითაც მამარდაშვილმა დაიწყო თავისი ლექცია 1990 წლის 29 ნოემბერს, დღის სამ საათზე (ანუ წელიც იყო, დღეც, თვეც და საათიც, და ადგილიც).

მართლაც, რა არის მოწოდება? ის არის ან საერთოდ არ არის. თუ არის, უკვე არის და მას დაწყება არ ესაჭიროება (შეუძლებელიც არის). თუ მოწოდება არ არის, მხოლოდ ზებუნებრივ-ზეადამიანური ჩარევით თუ მოხდება შემოსვლა ადამიანის ცნობიერებაში. მოწოდება ამ შემთხვევაში სასწაულქმედებაა ადამიანში, როგორც მისტერია. მისტერია სწორედ ის არის, რომელშიც გარედან შესვლა შეუძლებელია. ბოლოს, იმ დასკვნამდე მივდივართ, რომ აუცილებელია ნახტომი, რომელიც მოხსნის ზენონის აპორიას - არწივი მაინც გაუსწრებს კუს. არსებობს ჩვენს სამყაროში ალუდას ნახტომი, რომელიც გამოიწვია მოწოდებამ (თუ პირუკუ?). საიდან დაიბადა ალუდას მოწოდება, თუ ადრე არ იყო მასში? ზეადამიანური ძალისხმევით? არა, მტრისგან. მისგან მოვიდა მოწოდებაც და ხსნაც. და ეს გამოცდილება უნიკალურია და ტრაგიკული თავისი უნიკალურობით. მოწოდებას, როგორც ბედისწერას, ეწირება ადამიანი. მაგრამ განა შესაძლებელია სხვანაირი გამოსავალი? ალუდასნაირთა წინაშე ორი ამოცანაა და მათ გამოხსნავთ მამარდაშვილის ორი გამონათქვამით - "უნდა გაბედო შეუძლებელი" და "ჩვენს წინაშე დგას ისტორიული შემოქმედების ამოცანა", სიტყვებით,

რომელნიც ნამდვილად, ფილოსოფოსის სულიერი ანდერძია (გურამ ლებანიძე).

მამარდაშვილი გრძნობდა აზროვნების, ფიქრის და ისტორიის პროცესის და, მოწოდების საიდუმლოს, საიდუმლოს, რომელიც "მსოფლიო მისტერიაში" იღებს დასაბამს, მასშია ჩართული. საბოლოოდ, გამოდის, რომ არავინ, ვინც ფიქრობს, მონაწილეობს და მოწოდება აქვს, არ არის მარტო, ის ჩართულია.